

Om Regjeringens og Kongens avreise fra Norge

Taler

Haakon 7

Dato

26 august 1940

Sted

London Radio

1 Av de opplysninger jeg har mottatt fra Norge siden jeg sist talte til lytterne hjemme, fremgår det at brevvekslingen mellom Stortingets Presidentskap og meg i anledning av spørsmålet om min abdikasjon ikke er blitt offentliggjort i de norske aviser.

5

Derved synes det hjemme å være oppstått en misforståelse angående hele den politiske situasjon i Norge siden den 9. april.

10 Man har bebreidet Stortinget og Regjeringen at de forlot Oslo om morgenen den 9. april. Men det må erindres at landet uventet og plutselig var kommet opp i en høyst kritisk situasjon, og at den alvorlige avgjørelse måtte treffes, om landet skulle overgi seg straks eller om vi skulle forsvare oss.

15 Storting og Regjering måtte skaffes tid og ro til å drøfte stillingen og til å treffe sin bestemmelse, og da det av nattens meldinger om tyskernes fremstøt klart fremgikk at sådan tid og ro ikke kunne påregnes i Oslo, hadde de bestemmende myndigheter ikke annet å gjøre enn å forlegge sin virksomhet til et tryggere sted.

20 Ved ankomsten til Hamar samme dag inngav Regjeringen sin avskjedsansøkning, som straks ble forelagt Stortinget.

Stortinget gav Regjeringen et enstemmig tillitsvotum, anmodet den om å bli stående, og tilrådet at Regjeringen forsterkedes med en representant fra hvert av de tre politiske partier utenom Regjeringens parti.

25

De tre partier valte deretter selv sine representanter, som så ble utnevnt til statsråder. Av disse tre var det dog bare en, nemlig statsråd Sven Nielsen av høyre, som senere fulgte Regjeringen under felttoget i Norge.

Stortinget bestemte dernest, - likeledes enstemmig, - at landet skulle forsvares med våpenmakt så lenge det var mulig.

35 Man synes også å ha bebreidet Regjeringen at den i krigens første dager ikke fikk utrettet tilstrekkelig, - at den ikke greide å utøve sin regjeringsmyndighet.

Men man må huske på at vi i hele denne den første tid så å si ble jaget fra sted til sted, - at det under statsrådsmøter til stadighet ble gitt flyalarm, og at vi var nødt til å drive på med våre forhandlinger selv om vi hadde flyene like over oss.

40

Det var først etterat vi var kommet til Nord-Norge, omtrent en måned etter krigsutbruddet, at det ble noenlunde arbeidsro for oss alle.

45 Under oppholdet i Nord-Norge ble det drøftet en rekonstruksjon av Regjeringen med forholdsvis representasjon fra alle partier i Stortinget.

På grunn av avsperringen fra den øvrige del av Norge, anså jeg det imidlertid ikke mulig å foreta en slik rekonstruksjon av Regjeringen, da det var ugjørilig å nå frem til de besatte områder av landet med henvendelse til personer som
50 kunne komme på tale, og fordi det ville være ennå umuligere for disse å komme seg opp til Nord-Norge.

Og da Stortinget, siste gang det var samlet, hadde gitt den sittende regjering sitt tillitsvotum, mente jeg at det var meget om å gjøre å beholde en regjering
55 Stortinget hadde tillit til, og således å holde meg strengt til den parlamentariske linje, dette så meget mer etter at major Quisling den 9. april hadde laget en regjering uten noen som helst konstitusjonell basis.

60 For meg personlig var det også av betydning i Regjeringen å kunne beholde de menn Stortinget hadde tillit til, og som jeg i mange år hadde arbeidet godt sammen med. Dette mitt syn på saken ble godtatt av Regjeringens flertall.

For å gjennomføre Stortingets beslutning om at Regjeringen skulle suppleres med representanter for de tre øvrige partier i Stortinget, besluttet de å utnevne
65 advokat Arne Sunde av venstre og gårdbruker, landbruksutsending i Europa, Anders Fjeldstad av bondepartiet til statsråder; begge disse befant seg på dette tidspunkt utenfor Norge og er nå sammen med den øvrige regjering.

70 Det er i visse kretser blitt påstått at min og Regjeringens avreise fra Norge har skapt vanskeligheter for landet og for dem som ble igjen. Jeg mener vi gjorde rett. Hadde vi blitt i Norge, kunne de nåværende makthavere ha tvunget oss til å akseptere alt det de ønsket. Det var for å unngå dette vi drog av landet, - og vi hadde Stortingets vedtak å bygge på når vi gjorde det.

75 Fra det sted hvor vi nå holder til, kan vi fortsatt representere et fritt Norge. Medbestemmende for vår handlemåte var det at det er klart for meg og for Regjeringen, at den eneste mulighet for å gjenskape et fritt Norge, er seier for den part som hevder også de små nasjonen rett til å leve sitt eget liv.

80 Jeg vil gjerne benytte denne anledning til å si, at det er min overbevisning at Administrasjonsrådet i Norge sikkerlig har utført et fortrinlig arbeid og har gjort seg fortjent av fedrelandet ved å påta seg det tunge verv det for enhver ekte nordmann må være å stå som mellomledd mellom de nåværende makthavere og
85 befolkningen i Norge.

Jeg uttaler en varm takk til Administrasjonsrådets medlemmer for det uselviske og oppofrende arbeid de har påtatt seg, - ikke minst fordi de derved har oppnådd å opprettholde ro og orden under omstendigheter hvor ubesindig
90 opptreden lett kunne ha medført katastrofale følger, ikke alene for det enkelte individ, men for hele nasjonen.

Samtidig sender jeg min takk og min hilsen til alle norske kvinner og menn, - til dem som arbeider og lider i stillhet, og til alle som i offentlige stillinger eller i
95 annet yrke må arbeide under forhold som jeg vel forstår må medføre en påkjenning som grenser til det uutholdelige.

Unngå alt som ikke er forenelig med vår nasjonale verdighet; forbli norske i sinn og tanker, selv om tankene under de nåværende omstendigheter ikke kan
100 omsettes i tale, skrift eller handlinger.

At så skjer er en absolutt nødvendig betingelse for å bevare den sterke nasjonalfølelse som særpreger vårt folk, og som til syvende og sist vil umuliggjøre ethvert forsøk på å utslette Norge som et selvstendig rike.

105

Gud bevare Norges land og folk!

Kilde

W. P. Sommerfeldt (red.): Hans Majestet Kong Haakon VII Taler 1905-1946. Oslo 1947, s. 36-38.

110

Emner

Radiotale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/om-regjeringens-og-kongens-avreise-fra-norge>

115

120

125

130

135

140

145